

POUSTEVNÍK

Polekal jsem se ho, když se tak znenadání vynořil v zákrutu lesní cesty, v místech, kde bych dříve očekával jelena než člověka, zvláště ne tak podivného vzhledu. Připomínal spíše lesního muže, jak ho zpodobňují postavičky vzniklé z fantazie ilustrátorů pohádkových knížek. Během těch pár kroků, kdy jsme se k sobě blížili – já chůzí lovce, ON vláčnými, pomalými kroky člověka, který nikam nespěchá, protože vychutnává život každíčkou vteřinou, jsem se vzpamatoval z překvapení a stačil si podivnou postavu pořádně prohlédnout. Muž šel vzpřímeně, opíral se o hrubě ořezanou hůl a v druhé ruce svíral uzlíček z květovaného kusu látky. Na kabátu byl patrný stříh z let čtyřicátých dvacátého století a jeho barva byla fantastická, podobné té, která nás obklopovala. Byla to směsice pasek, neprostupných houštin, maliní a ostružiní i našedlých kmenů lesních velikánů. Tvář muže, zarostlá mohutným plnovousem, byla jen prodloužením záhybů kabátu – samé strže a prolákliny. Díky těm neskutečně hlubokým vráskám, vyklouzávajícím z vousů, však působila bezprostředně, přirozeně a důvěryhodně. Vlasy měl také dlouhé, splývavé, přikryté něčím, co před desítkami let mohlo být elegantní tyrolskou hučkou. Věkem mohl být mezi šedesátkou a nekonečnem.

Smekl jsem klobouk. On také pozdravil, jaksi nenuceně, s převahou domácího pána, ačkoliv jsem ho v tomto koutu jesenických hor spatřil poprvé. Když jsme se míjeli, ucítil jsem silnou vůni hub, svěží trávy a pryskyřice.

Pak jsem se za ním ještě otočil. Vstupoval právě do místa, kam mezi stromy pronikalo slunce. Ten zvláštní kabát přijal opět novou podobu; byl jsem si v té chvíli jistý, že kdyby o to stál, mohl by kdykoli zmizet lidským očím.

Zvláštní člověk, neskutečné zjevení!

Zmínil jsem se o něm fořtovi.

„Áááale,“ protáhl. „To byl přece náš poustevník!“

„Poustevník?“

„Říkáme mu tak. Žije v nezapadlejším koutu polesí, v opuštěné hájence. Ředitel dal souhlas, prý ať tam raději někdo přebývá, než aby stavení zničili tuláci. Beztak jich přibývá.“

„Kolik mu je?“

„Nějak k osmdesáti. Dědek je čiperný, od jara do zimy a zase dokola špacíruje po horách. Když má důchod, sedne na kolo a zajede na poštu pro peníze. Nakoupí na celý měsíc – moc toho stejně nepotřebuje...“

„Co v zimě?“

„Mám jeho plnou moc a seznam věcí – je to pořád stejné – nakoupím a přivezu mu to tereňákem nebo traktorem, podle toho, kolik je sněhu.“

Poustevník? Zajímavé. Musí to být zvláštní člověk, velmi zvláštní...

Pak jsem se s ním opět setkal až na sklonku podzimu. Hledal jsem paroháče, co za ním už chodím třetí rok. Cítil jsem se příjemně, tak nějak slavnostně, protože podzim dokáže prostoupit člověka vůněmi, barvami i náladami. Když se tomu nebráníte, můžete prožít období, které vás nabije energií a vnímavému poví hodně o smyslu života. Bylo mi fantasticky mezi modříný a smrky, mezi buky a břízami; tmavá i jasná zeleň jedněch se střídala s šedivou, zlatou a bílou. Stráně se táhly až k vrcholům hor a splývaly s oblohou; houštiny vábily tajemnem.

Vystoupil nečekaně ze zákrutu stezky, v ruce nesl tentokrát košík plný hub. Samé praváky! Byly to poslední letošní houby, jadrně zdravé už na pohled. Voněly tak silně, že jsem přestal vnímat vůni jehličí a tlejícího listí. Dotkl se mě závan nostalgie s přimísením smutku i obav z něčeho, čemu člověk nikdy neporozumí.

„Vidím, že rostou?“

Maličko zaváhal. Ve vousech mu zacukalo, špička hole ťukla do kamene. „Jak pro koho.“ Po chvíli dodal: „Znám místa, kam lidi moc nechodí.“

Trošku mě tím výrokem, chlubitvým a sebejistým zklamal. Od poustevníka jsem spíše očekával plachost, skromnost... Trvalo mi dost dlouho, než jsem po dalších setkáních pochopil, že tak jedná vždycky a s každým, že za všech okolností říká své myšlenky přímo, bez příkras, obezliček, kudrlinek a že tak jedná proto, že ho k tomu opravňují léta zkušeností a jeho pohled na lidi a život.

„Lovíte srnce, divočáky nebo – jeleny?“

„Jdu za jelenem, za tím svým. Už za ním chodím tři roky, ale je to stařík, mazaný, opatrný, štěstí se mi vyhýbá...“

„Štěstí?“ V té otázce byla pochybnost a troška ironie.

„Zatím má navrch paroháč, ale jednou...“

Usmál se. „Mohl bych každé ráno ulovit alespoň jednoho – kdybych chtěl...“

Musel jsem se zatvářít tak, že z mé grimasy pochopil mou nedůvěru. Mávl rukou. „Zvěř pozná, vycítí, kdo jí neublíží... Lesáci si myslí, že revír znají jako svou dlaň...“ Odkášlal si. „Čerta znají! Lítají po horách s auty, sem tam zastaví, vystoupí, popojdou pár kroků, aby neznavili nohy. Dalekohledem kouknou vpravo, vlevo a tradá zase dál. Když něco náhodou uvidí, tak o tom vyprávějí jako o zázraku. Hmm, vlastně to zázrak je, to staří hajní byli jiné kafe. Prošmejdili kdejaký kout, nešetřili čas ani nohy, ale viděli a – věděli!“

Hovořil pomalu, ale s kuráží. Jeho řeč se houpala, pěníla a sem tam i zahučela jako voda při povodni. Díval se na mne, jak se šklebím pod tou – pro mě – nepříjemnou snůškou faktů, která se odrážela ode mne místo mých hostitelů. Dostával jsem za lesáky od dědka pořádně zabrat.

„Nevěříte? Tak pojďte, vy nevěřící Tomáši, něco vám ukážu...“

Rázem byl jako vítr. Obrátil se na podpatku, košík s houbami odložil k patě buku a pustil se kolmo do stráně. Sotva jsem mu stačil. Tomu člověku že je osmdesát?

Získával náskok. Po chvíli jsem lapal po dechu, někdy lezl po čtyřech a zachytával se větví, jak jsem se snažil dědulu dohonit. Za jedním terénním zlomem na mě počkal. „Kulovnici necháte tady!“ ukázal na jeden smrk. Položil k němu i svou hůl, zastrčil do kalhot košili a máchnul rukou: „Lezeme, tiše!“

Spustil se na všechny čtyři a zmizel v závoji smrkových větví.

Připadal jsem si jako blázen. Co to dělám? Lezu po kolenou jako kluk, stírám pavučiny z obličeje, do dlaní mě píchá jehličí. Dědek proklouzává jako had pod závěsy větví, vyhýbá se ostrým klackům, když je třeba, lehá na břicho a plazí se dál a dál. Houština snad nemá konec. Srdce mi splašeně bije, cítím ho až

v krku, pot pálí do očí, nemám čas ho ani setřít; cítím, jak mi pramínky stékají do kalhot, košili mohu ždímat, jak je propocená.

Zarazil. Pozvednul dlaň a naznačil mi, ať popolezu k němu.

Mezi smrčím prosvítalo. V houštině, kousek od nás, byla malá holina. V mezerách mezi větvemi jsem viděl zřetelně pět, šest hlav vysoké: laně, kolouši. Opodál ležel jelen.

Dědek poklekl a opřel se rukama o zem. Napodobil jsem ho. Klečeli jsme vedle sebe jako dva hříšníci, kteří koukají na něco zapovězeného. Bylo k podivu, že zvěř na nás nereagovala. Zázrak? Kouzlo? Pocit jistoty, že jejich místo je člověku nedostupné?

Dědek na mne pohlédl. Jeho kosý pohled byl víc než výmluvný. Pak pokynul hlavou a začal couvat. Jehličí pronikalo látkou kalhot a vpichovalo se do kůže. Padalo za krk a lepilo se na mokrá záda. Když jsme dospěli ke kulovnici a jeho holi, měl jsem toho akorát dost.

„Stačí?“

Jen jsem přikývl, ale to už děda dloubl do stříšky klobouku a beze slova zmizel.

Dlouho jsem ho pak neviděl. Jednou dokonce na horách vznikl poplach. Dědek zmizel i lesákům. Hájenka otevřená, nájemník nikde. Nejprve ho hledali zelenokabátníci – všichni – hajní, technici i sám fořt. Byl to přece jejich POUSTEVNÍK! Kdyby ho třeba skosila zubatá, chtěli postát u zeleného hrobu a vzdát mu čest. Všechno snažení bylo marné, tak nakonec přizvali na pomoc policii, neodmítli ani celníci. V horách bylo rušno, nad vrcholky létal vrtulník s termovizí. Kdejakou zvěř odhalili, pouze dědek byl nenávratně pryč.

Vyhlásili celostátní pátrání. – A objevili – tuláka! Až v Karlových Varech, kam si udělal výlet za příbuznými – na kole!

Přišlo horské jaro. Studené, sychravé, třebaže ozdobené sluncem. Vydal jsem se za pstruhy k Svinímu potoku. Místo pstruhů jsem u jednoho splávku objevil dědka. Ve vodě! Po kolena. Kromě bílých trenýrek na sobě neměl nic, ale vůbec nic! Po zádech mi přejelo tisíce mrazivých čepelí jen z toho, co jsem viděl. Voda musela být ledová, protože po okrajích byly ledové zmrázky.

„Potřebuji umýt záda,“ zahuhlal a podával mi mýdlo.

Sestoupil jsem k němu a v gumových holínkách vstoupil do potoka. Třebaže jsem měl na nohou dvoje teplých ponožek, chodidla varovně vydala signál, že poblíž obchází rýma a kašel.

„Vždyť to odstůněte,“ drkotal jsem zuby, ale poslušně nabíral vodu do dlaní, abych z mýdla vyloudil alespoň náznak pěny.

Neodpověděl. Sotva jsem skončil, vlezl pod splav a proudem vody splachoval mýdlo z vlasů i z těla. To už jsem stál na břehu, ruce cpal do kapes a snažil se poskakováním zahřát. Prsty byly promodralé, dlaně svraštělé, v konečcích kolem nehtů mě píchalo a skoro jsem je necítil.

Konečně vylezl na břeh i dědek. Obul si jakési sešmatlané trepky, trenýrky nahradil širokou osuškou.

„Jdeme na čaj!“ zavelel.

V hájence obýval jeden pokoj. Lůžko, stůl, dvě židle, prastará kamínka, v rohu skříň a všude kolem zdí i na stole samé knihy.

„Čtu, pořád čtu. V mládí jsem nemohl, tak to doháním.“

„Proč žijete sám – a takhle?“

Pokrčil rameny. „Ve městě to nebylo ono. Samá faleš, shon. Je to plýtvání časem, který jsme dostali darem.“

Pod stropem, od okna ke dveřím, měl nataženou šňůru a na ní jeden pytlíček vedle druhého. Pár z nich sundal, z každého vzal špetičku a nasypal do dvou pořádných hrnků. Sotva voda zavařila, zalil směs a v pokoji zavonělo.

„Sbírám bylinky pro lékárnu, vyznám se v tom, něco si ponechám, většinu vozím do Krnova na kole. Ať nemocní mají přírodní léky, ne ty chemické z továrny.“ Po odmlce dodal: „Chemie je už kolem nás moc...“

Za dveřmi zašramotilo. Vstal, otevřel a do pokoje vklouzla – veverka.

„Přišla na mls. Loni jsem do ní odehnal jestřába. Zvykla si...“

Čaj mi chutnal. Vyptával jsem se dědy na všechno možné. Někdy odpověděl, jindy přešel otázku mlčením.

„Nebojíte se tady? Zlých lidí přibylo.“

„Je to zapadák, sem málokdo zabloudí. Zatím mám pokoj, žiju si po svém a v klidu. Samota? Hmm, nechává myšlenky zrát, někdy léčí, jindy pobídne, abych vyrazil na toulky.“

„A vaše děti? Máte?“

„Mám jen dceru, doktorku. Chce, abych žil u ní. Ale kdo by vyměnil tohle,“ ukázal rukou a tím pohybem obsáhl nejen pokoj, ale i široké okolí, „za městské pohodlí, za hluk, smog, odpadky, tak by musel být blázen...“

Hrnek jsem měl prázdný. Děda otevřel jednu z knih a začel se. Veverka se usadila na skříni a podřimovala. Neodpověděl ani na moje poděkování, na pozdrav jen pokývl rukou. Vyšel jsem z hájenky, promnul oči, zhluboka jsem se nadechl a začal stoupat do stráně. Když jsem se po chvíli obrátil, z hájenky vyčníval jenom komín. Pramínek kouře stoupal kolmo vzhůru, bude hezké počasí. Hory byly tiché, pokorné, stejně jako ten stařec tam dole.

Teprve v jedenadevadesáti si ho dcera odvezla domů. Slepého, zesláblého věkem, ale – a to jsem přesvědčen – vnitřně vyrovnaného a usmířeného se vším, co vyplňuje lidský život.

Štěpán Neuwirth